

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 9 oktober 2014*

”Begäran om förhandsavgörande — Förfarandet för brådskande mål om förhandsavgörande —
Civilrättsligt samarbete — Domstols behörighet samt erkännande och verkställighet av domar i
äktenskapsmål och mål om föräldraansvar — Förordning (EG) nr 2201/2003 —
Olovligt kvarhållande — Barnets hemvist”

I mål C-376/14 PPU,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Supreme Court
(Irland) genom beslut av den 31 juli 2014, som inkom till domstolen den 7 augusti 2014, i målet

C

mot

M,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Ó Caoimh samt domarna C. Toader, E. Jarašiūnas (referent)
och C.G. Fernlund,

generaladvokat: M. Szpunar,

justitiesekreterare: förste handläggaren L. Hewlett,

med beaktande av den hänskjutande domstolens ansökan den 31 juli 2014, som inkom till domstolen
den 7 augusti 2014, om att begäran om förhandsavgörande ska handläggas enligt förfarandet för
brådskande mål i artikel 107 i domstolens rättegångsregler,

med beaktande av tredje avdelningens beslut av den 14 augusti 2014 att bifalla ansökan,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 22 september 2014,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— C, genom C. Walsh, solicitor, R. Costello, BL, och D. Brown, SC,

— M, genom C. Fitzgerald, SC, och K. Kelly, BL,

* Rättegångsspråk: engelska.

— Frankrikes regering, genom F. Gloaguen och F.-X. Bréchet, båda i egenskap av ombud,
— Europeiska kommissionen, genom L. Flynn och M. Wilderspin, båda i egenskap av ombud,
och efter att ha hört generaladvokaten,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (EUT L 338, s. 1) (nedan kallad förordningen).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan C och M. Målet rör kravet på att C:s och M:s underåriga barn som befinner sig i Irland med sin mor ska återföras till Frankrike.

Tillämpliga bestämmelser

1980 års Haagkonvention

- 3 I artikel 1 i konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn som slöts i Haag den 25 oktober 1980 (Förenta nationernas fördragssamling, *volym* 1343, nr 22514) (nedan kallad 1980 års Haagkonvention), föreskrivs följande:

”Ändamålet med denna konvention är:

- a) att säkerställa ett snabbt återförande av barn som olovligen har förts ut till eller kvarhållits i en fördragsslutande stat;

...”

- 4 I artikel 3 i nämnda konvention föreskrivs följande:

”Ett bortförande eller ett kvarhållande av ett barn är att anse som olovligt om:

- a) det strider mot en rätt till vårdnad som har anförtrotts en person, en institution eller något annat organ, antingen gemensamt eller för sig, enligt lagen i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet, och
- b) denna rätt verkligen utövades, antingen gemensamt eller för sig, vid den tidpunkt då barnet fördes bort eller hölls kvar eller skulle ha utövats om inte bortförandet eller kvarhållandet hade ägt rum.

Rätten till vårdnad enligt *a* kan i första hand uppkomma på grund av lag eller genom ett judiciellt eller administrativt avgörande men även genom en överenskommelse som har rättslig verkan enligt lagen i den ifrågavarande staten.”

5 I artikel 12 i konventionen föreskrivs följande:

”Om ett barn olovligen har förts bort eller hållits kvar enligt vad som sägs i artikel 3 och det den dag då förfarandet inleds hos den judiciella eller administrativa myndigheten i den fördragsslutande stat där barnet befinner sig har förflutit mindre än ett år från den dag det olovliga bortförandet eller kvarhållandet ägde rum, skall vederbörande myndighet besluta om barnets omedelbara återlämnande.

...”

6 Artikel 19 i 1980 års Haagkonvention har följande lydelse:

”Ett avgörande enligt denna konvention rörande barnets återlämnande skall inte tolkas som ett avgörande i sak av någon fråga som rör vårdnaden.”

Unionsrätt

7 Skäl 12 i förordningen har följande lydelse:

”De behörighetsregler som fastställs i denna förordning i fråga om föräldraansvar är utformade med hänsyn till barnets bästa, särskilt kriteriet om närhet. ...”

8 I artikel 2 i förordningen anges följande:

”I denna förordning används följande beteckningar med de betydelser som här anges

...

7) *föräldraansvar*: alla rättigheter och skyldigheter som en fysisk eller juridisk person har tillerkänts genom en dom, på grund av lag eller genom en överenskommelse med rättslig verkan, med avseende på ett barn eller dess egendom. Föräldraansvar omfattar bland annat vårdnad och umgänge.

8) *person med föräldraansvar*: varje person som har föräldraansvar för ett barn.

9) *vårdnad*: de rättigheter och skyldigheter som hänför sig till omvårdnaden om barnets person, särskilt rätten att bestämma var barnet skall bo.

...

11) *olovligt bortförande eller kvarhållande av barn*: ett bortförande eller ett kvarhållande av ett barn

a) som strider mot den vårdnad som har anförtrotts en person genom dom, på grund av lag eller genom en överenskommelse med rättslig verkan enligt lagen i den medlemsstat där barnet hade hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet,

och

b) under förutsättning att denna vårdnad verkligen utövades, antingen gemensamt eller för sig, vid den tidpunkt då barnet fördes bort eller hölls kvar eller skulle ha utövats om inte bortförandet eller kvarhållandet hade ägt rum. Vårdnaden skall anses utövas gemensamt när en av personerna med föräldraansvar, enligt en dom eller på grund av lag, inte får besluta var barnet skall bo utan medgivande från en annan person med föräldraansvar.”

- 9 Behörighetsreglerna återfinns i kapitel II i förordningen. I avsnitt 1, som innehåller artiklarna 3–7, finns reglerna om behörighet vid äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap, i avsnitt 2, som innehåller artiklarna 8–15, finns reglerna om behörighet vid föräldraansvar, och i avsnitt 3, som innehåller artiklarna 16–20, finns vissa gemensamma bestämmelser.
- 10 I artikel 8 i förordningen, med rubriken "Allmän behörighet", föreskrivs följande:
- "1. Domstolarna i en medlemsstat skall vara behöriga i mål om föräldraansvar för ett barn som har hemvist i den medlemsstaten vid den tidpunkt då talan väcks.
2. Punkt 1 skall tillämpas med förbehåll för artiklarna 9, 10 och 12."
- 11 I artikel 9 i samma förordning, med rubriken "Fortsatt behörighet där barnet tidigare hade hemvist", anges följande i punkt 1:
- "När ett barn lagligen flyttar från en medlemsstat till en annan och förvärvar nytt hemvist där skall, med avvikelse från artikel 8, domstolarna i den medlemsstat där barnet tidigare hade hemvist under en tid av tre månader efter flyttningen vara fortsatt behöriga att ta upp en fråga om ändring av en dom om umgänge som meddelats i den medlemsstaten innan barnet flyttade, om den som har rätt till umgänge enligt denna dom om umgänge fortfarande har hemvist i den medlemsstat där barnet tidigare hade hemvist."
- 12 I förordningens artikel 10, med rubriken "Domstols behörighet vid fall av bortförande av barn" föreskrivs att vid fall av olovligt bortförande eller kvarhållande av ett barn ska domstolarna i den medlemsstat där barnet hade hemvist omedelbart före det olovliga bortförandet eller kvarhållandet behålla sin behörighet, förutom om vissa villkor som där anges är uppfyllda.
- 13 I artikel 11 i nämnda förordning, med rubriken "Återlämnande av barn", anges följande i punkt 1:
- "Om en person, en institution eller ett organ som har vårdnad om barnet ansöker hos de behöriga myndigheterna i en medlemsstat om att de skall meddela ett beslut på grundval av [1980 års Haagkonvention] i syfte att utverka återlämnande av ett barn som olovligt bortförts eller kvarhållits i en annan medlemsstat än den medlemsstat där barnet hade hemvist omedelbart före det olovliga bortförandet eller kvarhållandet, skall punkterna 2–8 tillämpas."
- 14 I förordningens artikel 12, som har rubriken "Avtal om domstols behörighet", föreskrivs följande:
- "1. De domstolar i en medlemsstat som på grundval av artikel 3 utövar behörighet angående en ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap skall vara behöriga att ta upp frågor som rör föräldraansvaret i samband med denna ansökan om
- a) åtminstone en av makarna har föräldraansvar för barnet,
- och
- b) dessa domstolars behörighet har godtagits uttryckligen eller på något annat entydigt sätt av makarna och personerna med föräldraansvar, vid den tidpunkt då talan väcks, och denna behörighet är till barnets bästa.
2. Den behörighet som utövas enligt punkt 1 skall upphöra så snart
- a) antingen domen om beviljande eller avslående av en ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskapet har vunnit laga kraft,

b) eller, om ett förfarande om föräldraansvar ännu inte har avgjorts vid den tidpunkt som avses i a, så snart en dom om föräldraansvar har vunnit laga kraft,

c) eller, i de fall som avses i a och b, så snart förfarandet har avslutats av något annat skäl.

3. Domstolarna i en medlemsstat skall även vara behöriga i fråga om föräldraansvar när det gäller andra förfaranden än de som anges i punkt 1, om

a) barnet har en nära anknytning till den medlemsstaten, särskilt genom att någon av personerna med föräldraansvar har hemvist där eller att barnet är medborgare i den medlemsstaten,

och

b) deras behörighet har godtagits uttryckligen eller på något annat entydigt sätt av alla parter i förfarandet vid den tidpunkt då talan väcks och denna behörighet är till barnets bästa.

...”

15 I förordningens artikel 19, med rubriken ”Litispensens och mål som har samband med varandra” anges följande:

”1. Om talan väcks vid domstolar i olika medlemsstater rörande äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap och målen gäller samma parter skall, till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först har väckts är behörig, den domstol vid vilken talan har väckts senare självant låta handläggningen av målet vila.

2. Om talan om föräldraansvar för ett barn, rörande samma sak, väcks vid domstolar i olika medlemsstater skall, till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först har väckts är behörig, den domstol vid vilken talan har väckts senare självant låta handläggningen av målet vila.

...”

16 Reglerna om att domar som har meddelats i en medlemsstat ska erkännas i de andra medlemsstaterna och om verkställigheten av sådana domar återfinns i kapitel III i förordningen. I avsnitt 1 i detta kapitel, som handlar om ”erkännande”, finns förordningens artikel 24 som har rubriken ”Förbud mot omprövning av ursprungsdomstolens behörighet” och som lyder på följande sätt:

”Behörigheten för domstolen i ursprungsmedlemsstaten får inte omprövas. En prövning av huruvida en dom strider mot grunderna för rättsordningen (ordre public) enligt artikel 22 a och artikel 23 a får inte avse behörighetsreglerna i artiklarna 3–14.”

17 I förordningens artikel 28, som ingår i avsnitt 2 i kapitel III angående ansökan om verkställbarhetsförklaring, föreskrivs i punkt 1:

”En dom om utövande av föräldraansvar över ett barn, som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den staten och har delgivits, skall verkställas i en annan medlemsstat sedan domen på ansökan av part förklarats vara verkställbar där.”

Irländsk rätt

18 Det framgår av beslutet om hänskjutande att 1991 års lag om bortförande av barn och verkställighet av avgöranden i vårdnadsmål (Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act 1991), i den lydelse som var tillämplig på omständigheterna i det nationella målet (nedan kallad 1991 års lag om

bortförande av barn och verkställighet av avgöranden i vårdnadsmål), ger verkan åt 1980 års Haagkonvention i irländsk rätt. Lagen ändrades genom 2005 års föreskrifter om Europeiska gemenskaperna (domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar) (European Communities (Judgments in Matrimonial Matters and Matters of Parental Responsibility) Regulations 2005). Syftet med ändringen var att se till att förordningen beaktas i mål som omfattas av 1980 års Haagkonvention och som avser medlemsstater.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 19 Den franska medborgaren C och den brittiska medborgaren M ingick äktenskap i Frankrike den 24 maj 2008. Tillsammans fick de ett barn, som föddes den 14 juli 2008 i Frankrike. Relationen mellan föräldrarna försämrades dock snabbt, och den 17 november 2008 lämnade M in en ansökan om äktenskapsskillnad. Därefter kom fadern och modern att inleda ett stort antal olika processer i Frankrike beträffande barnet, såväl före som efter meddelandet av dom på äktenskapsskillnad och faderns ansökan vid High Court (Irland) om återförande av barnet till Frankrike. Det är endast domen om äktenskapsskillnad samt de därpå följande omständigheterna och rättegångarna som är av relevans för besvarandet av den fråga som har ställts av den hänskjutande domstolen (Supreme Court).

Domen om äktenskapsskillnad samt de därpå följande omständigheterna och rättegångarna

- 20 Tribunal de grande instance d'Angoulême (Frankrike) dömde till äktenskapsskillnad mellan makarna den 2 april 2012 (nedan kallad domen av den 2 april 2012). Domstolen fastställde att äktenskapsskillnaden skulle börja gälla den 7 april 2009 och förordnade att föräldraansvaret för barnet skulle utövas gemensamt av båda föräldrarna samt att barnet skulle bo hos modern från och med den 7 juli 2012, och fadern tillerkändes, vid eventuell oenighet mellan parterna, en rätt till umgänge och till att få ta emot barnet hos sig, varvid det uppställdes olika regler beroende på om modern skulle välja att bo i Frankrike eller lämna Frankrike för att bosätta sig i Irland. Enligt domen hade modern rätt att "bosätta sig i Irland" och i domslutet angavs att domen "med avseende på vad som förordnats om barnet är omedelbart verkställbar till dess lagakraftätagande dom föreligger".
- 21 Den 23 april 2012 överklagade C domen med avseende på förordnandena beträffande barnet och den skyldighet som hade ålagts C att i förskott utge ett visst belopp till M för hennes andel i boet. Den 5 juli 2012 ogillade förste ordföranden vid Cour d'appel de Bordeaux (Frankrike) faderns ansökan om att vidare åtgärder för verkställighet av domen inte skulle få vidtas.
- 22 Den 12 juli 2012 reste M med barnet till Irland, och det är där de båda uppehåller sig nu. Enligt beslutet om hänskjutande har hon inte rättat sig efter bestämmelserna om faderns rätt till umgänge och till att få ta emot barnet hos sig i domen av den 2 april 2012.
- 23 Genom dom av den 5 mars 2013 upphävde Cour d'appel de Bordeaux domen av den 2 april 2012 i den del den avsåg barnets boende, faderns rätt till umgänge och till att få ta emot barnet hos sig och föreläggandet om att fadern skulle erlägga en förskottsbetalning för andelen i boet. Cour d'appel de Bordeaux beslutade att barnet skulle bo hos fadern och tillerkände modern rätt till umgänge och till att få ta emot barnet hos sig.
- 24 Den 31 mars 2013 väckte C talan vid Juge aux affaires familiales du tribunal de grande instance de Niort (familjedomstolen i Niort) (Frankrike) och åberopade bland annat att M vägrade att företräda barnet. C yrkade att han ensam skulle tillerkännas föräldraansvaret, att ett vitesföreläggande att återföra barnet till faderns bostad skulle utfärdas och att barnet skulle förbjudas att lämna Frankrike utan faderns medgivande. Den 10 juli 2013 biföll Juge aux affaires familiales du tribunal de grande instance de Niort C:s yrkanden.

- 25 Den 18 december 2013 ansökte C om att High Court med stöd av artikel 28 i förordningen skulle förklara domen av den 5 mars 2013 från Cour d'appel de Bordeaux vara verkställbar. Ansökan bifölls, men M – som den 7 januari 2014 hade överklagat domen till Cour de cassation (Frankrike) där målet fortfarande pågår – ansökte den 9 maj 2014 vid High Court om inhibition av verkställigheten.

Domen från High Court och beslutet om hänskjutande

- 26 Den 29 maj 2013 väckte C talan vid High Court och yrkade med stöd av artikel 12 i 1980 års Haagkonvention, artiklarna 10 och 11 i förordningen och 1991 års lag om bortförande av barn och verkställighet av avgöranden i vårdnads mål, att domstolen skulle förordna om barnets återförande till Frankrike och fastställa att modern olovligt hade hållit kvar barnet i Irland.
- 27 Genom dom av den 13 augusti 2013 ogillade High Court dessa yrkanden, framför allt med hänvisning till att flyttningen av barnet till Irland var lagligt eftersom det hade skett med stöd av en dom från en fransk domstol som tillät en sådan flyttning, att ansökan om inhibition av den omedelbara verkställigheten av domen av den 2 april 2012 hade ogillats, att domen av den 2 april 2012 hade rättskraft då den varken utgjorde något beslut om interimistiska åtgärder eller något tillfälligt eller provisoriskt beslut, och att den inte hade ändrats eller upphävts efter överklagande inom den tremånadersfrist som avses i artikel 9 i förordningen. High Court drog slutsatsen att barnets hemvist inte hade blivit villkorligt av att C hade överklagat domen och att det pågående målet i huvudsak skulle avgöras på grundval av en bedömning av de faktiska omständigheterna, eftersom inget i hemvistbegreppet hindrar att hemvistet ändras, och då förordningen för övrigt tar upp den situation då en sådan ändring sker före behörighetsöverföringen. Med hänsyn till de faktiska omständigheterna fann High Court att barnet i det aktuella fallet hade haft hemvist i Irland alltsedan barnets mor hade tagit det med sig till denna medlemsstat i avsikt att bosätta sig där.
- 28 C överklagade domen den 10 oktober 2013 och gjorde bland annat gällande att det förhållandet att flyttningen av barnet till Irland var tillåten inte betyder att barnets hemvist ändrades, att en tillåten flyttning inte utesluter ett olovligt kvarhållande, att domen av den 2 april 2012 var omedelbart verkställbar, det vill säga interimistiskt verkställbar så länge överklagandet av domen ännu inte hade avgjorts, att modern vid de franska domstolarna inte hade uppgett att hon avsåg att utöva vårdnaden av barnet i Irland, att modern aldrig har bestritt de franska domstolarnas behörighet och inte har gjort gällande att barnets hemvist har ändrats, att dessa domstolars tydliga avsikt är att behålla sin behörighet i vårdnadsfrågan, att de irländska domstolarna är bundna av avgörandena från de franska domstolarna – där talan först väcktes och vilka är fortsatt behöriga vad gäller vårdnadsfrågan – och slutligen att High Court gjorde en felaktig tolkning av artikel 9 i förordningen.
- 29 M gjorde i sin svarsskrivelse bland annat gällande att frågan om barnets hemvist ska bedömas med beaktande av de faktiska omständigheterna och att hemvistet, i förevarande fall, ändrades efter det att barnet i enlighet med domen av den 2 april 2012 – vilken gav modern rätt att själv besluta om barnets boende, vilket innebär att det inte har skett något åsidosättande av rätten till vårdnad – flyttades till Irland. Varken domens art eller överklagandet av domen utgör enligt moderns uppfattning hinder för en sådan faktisk ändring av barnets boende. Hon hänvisade, vad beträffar hemvistbegreppet, till domstolens dom A (C-523/07, EU:C:2009:225) och dom Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829).
- 30 Supreme Court har konstaterat att det nationella målet väcker frågor om tolkningen av artiklarna 2, 12, 19 och 24 i förordningen. Den har påpekat att det var vid de franska domstolarna som talan först väcktes i den mening som avses i förordningen, att deras behörighet godtogs på ett entydigt sätt av båda föräldrarna när talan väcktes och att dessa domstolar uppger sig vara fortsatt behöriga i frågor om föräldraansvar trots det faktum att barnet befinner sig i Irland. Om detta är fallet anser Supreme Court att modern olovligen har hållit kvar barnet alltsedan det första åsidosättandet av faderns rätt till umgänge och till att få ta emot barnet hos sig, vilken fastställdes genom domen av den 2 april 2012.

Supreme Court frågar sig således huruvida denna behörighet har upphört mot bakgrund av bestämmelserna i artikel 12.2 b eller artikel 12.3 a och b i förordningen. Enligt Supreme Court är artikel 19.2 i förordningen tillämplig.

- 31 Supreme Court har även, med hänvisning till domarna A (EU:C:2009:225) och Mercredi (EU:C:2010:829), anført att hemvistbegreppet, som inte definieras i förordningen, alltid är en materiell fråga och att man framför allt ska ta hänsyn till omständigheterna kring och skälen till vistelsen inom den berörda medlemsstaten. Följaktligen behöver det avgöras huruvida talan fortfarande är anhängig vid de franska domstolarna eller om modern och barnet enligt unionsrätten hade rätt att ta hemvist i Irland.
- 32 Mot denna bakgrund beslutade Supreme Court att förklara målet vilande och att ställa följande frågor till domstolen:
- ”1) Innebär förekomsten av den franska rättsprocessen rörande vårdnaden om barnet, med hänsyn till omständigheterna i målet, att barnet inte kan förvärva hemvist i Irland?
- 2) Har antingen fadern eller franska domstolar alltjämt rättigheter i fråga om vårdnaden om barnet, vilka medför att kvarhållandet av barnet i Irland blir olovligt?
- 3) Har irländska domstolar rätt att bedöma frågan om barnets hemvist under omständigheter där barnet varit bosatt i Irland sedan juli 2012 – vid vilken tidpunkt flyttningen av barnet till Irland inte stred mot fransk lag?”

Förfarandet för brådskande mål

- 33 Supreme Court har ansökt om att den aktuella begäran ska handläggas enligt förfarandet för brådskande mål om förhandsavgörande enligt artikel 107 i domstolens rättegångsregler. Som motivering har anförts att det i skäl 17 i förordningen anges att vid olovligt bortförande eller kvarhållande av ett barn bör barnet omedelbart återföras.
- 34 För det första ska det konstateras att denna begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av en förordning som har antagits bland annat med stöd av artikel 61 c EG, nu artikel 67 FEUF, vilken återfinns i avdelning V i den tredje delen av EUF-fördraget avseende ett område med frihet, säkerhet och rättvisa. Det innebär att hänskjutandet omfattas av tillämpningsområdet för det förfarande för brådskande mål om förhandsavgörande som föreskrivs i artikel 107 i rättegångsreglerna.
- 35 För det andra framgår det av beslutet om hänskjutande att fadern alltsedan flyttningen av barnet till Irland den 12 juli 2012 nekas regelbunden kontakt med sitt barn som nu är sex år gammalt, trots att föräldraansvaret för barnet tillerkändes båda föräldrarna genom domen av den 2 april 2012, att fadern genom den domen beviljades rätt till umgänge och till att få ta emot barnet hos sig och att Cour d’appel de Bordeaux genom sin dom av den 5 mars 2013 – som delvis upphävde den förstnämnda domen – slog fast att barnet skulle bo hos honom. Med beaktande av att begäran om förhandsavgörande har framställts i ett mål där fadern har ansökt om att barnet ska återföras till Frankrike och att svaren på de frågor som har ställts är av avgörande betydelse för målets utgång finner domstolen att varje fördröjning av målets handläggning skulle kunna få en negativ inverkan på återupprättandet av relationen mellan barnet och fadern samt, vid ett återförande till Frankrike, på barnets integration i sin nya miljö, såväl i familjehänseende som i socialt hänseende.
- 36 På förslag av referenten och efter att ha hört generaladvokaten, beslutade domstolens tredje avdelning att mot denna bakgrund bifalla ansökan från den hänskjutande domstolen om att begäran om förhandsavgörande ska handläggas enligt förfarandet för brådskande mål.

Prövning av tolkningsfrågorna

De relevanta bestämmelserna i förordningen

- 37 Inledningsvis ska det noteras att det inte föreligger någon behörighetskonflikt eller risk för behörighetskonflikt mellan de franska och de irländska domstolarna i det nationella målet. Således är de bestämmelser i artiklarna 12 och 19 i förordningen som Supreme Court har nämnt utan relevans för det nationella målets avgörande.
- 38 Det är nämligen ostridigt att barnet hade hemvist i Frankrike vid den tidpunkt då talan väcktes vid Tribunal de grande instance d'Angoulême och vid Cour d'appel de Bordeaux. Det betyder att dessa domstolar, i enlighet med artikel 8 i förordningen, var behöriga att pröva frågor om föräldraansvar.
- 39 Vidare konstaterar domstolen att den talan som väcktes vid High Court den 29 maj 2013 avsåg en ansökan om återförande av barnet till Frankrike med stöd av artikel 12 i 1980 års Haagkonvention, artiklarna 10 och 11 i förordningen och 1991 års lag om bortförande av barn och verkställighet av avgöranden i vårdnadsmål.
- 40 En sådan talan, som syftar till att ett barn som olovligen har förts bort eller hållits kvar i en annan medlemsstat ska återföras till ursprungsstaten, avser inte föräldraansvaret i sak och har således varken samma föremål eller samma grund som en talan om fastställande av föräldraansvar (se dom Purucker, C-296/10, EU:C:2010:665, punkt 68). Dessutom följer det av artikel 19 i 1980 års Haagkonvention att ett avgörande rörande återvändande inom ramen för denna konvention inte ska tolkas som ett avgörande i sak av någon fråga som rör vårdnaden. Det kan således inte föreligga litispendens mellan målen.
- 41 Därtill ska det påpekas att artikel 10 i förordningen inte heller är tillämplig i det nationella målet eftersom målet inte avser föräldraansvaret i sak.
- 42 Inte heller bestämmelserna i artikel 9 i förordningen, som High Court hänvisade till i sin dom av den 13 augusti 2013, är relevanta för avgörandet av det nationella målet. Den artikeln handlar om att domstolarna i den medlemsstat där barnet tidigare hade hemvist under en viss period är fortsatt behöriga att pröva frågor om umgänge. Även artikel 24 i förordningen, vilken har nämnts av Supreme Court och som återfinns i kapitel III, i avsnitt 1 som avser erkännande av domar som har meddelats i en medlemsstat, saknar relevans. Såsom framgår av det ovan anförda handlar tvisten vid den nationella domstolen nämligen inte om behörigheten att pröva en fråga om umgänge eller om erkännandet i Irland av en dom från en fransk domstol.
- 43 Domstolen konstaterar att de artiklar som däremot är relevanta är artikel 2.11 i förordningen, som innehåller en definition av "olovligt bortförande eller kvarhållande av barn", samt artikel 11 i förordningen, som kompletterar bestämmelserna i 1980 års Haagkonvention och som är tillämplig när, såsom i det nationella målet, en domstol i Europeiska unionen har mottagit en ansökan, på grundval av nämnda konvention, om återförande till en medlemsstat av ett barn som olovligen bortförts eller kvarhållits i en annan medlemsstat.

Den första och den tredje frågan

- 44 Domstolen konstaterar först och främst att den i det nationella målet aktuella flyttningen av barnet från Frankrike till Irland var tillåten, till följd av domen av den 2 april 2012 i vilken det fastställdes att barnet skulle bo hos modern och enligt vilken modern hade rätt att "bosätta sig i Irland". Domstolen konstaterar därefter att den domen – såsom den franska regeringen uppgav i sitt svar på domstolens begäran om närmare upplysningar och under förhandlingen – saknade rättskraft eftersom den kunde överklagas, men att det som hade förordnats om barnet dock var omedelbart verkställbart. Domen,

som överklagades före flyttningen av barnet, upphävdes av Cour d'appel de Bordeaux genom dom av den 5 mars 2013, närmare åtta månader efter det att barnet hade flyttats till Irland, varvid det förordnades att barnet skulle bo hos sin far i Frankrike. Den sistnämnda domen, vilken av M har överklagats till Cour de cassation avseende en rättsfråga, är enligt de uppgifter som har lämnats av den franska regeringen, verkställbar och har rättskraft, då ett sådant överklagande saknar suspensiv verkan enligt fransk rätt.

- 45 Med hänsyn till det ovan anförda i punkterna 37–43 konstaterar domstolen således att Supreme Court har ställt den första och den tredje frågan för att få klarhet i huruvida artiklarna 2.11 och 11 i förordningen – i ett fall där ett barn har flyttats i enlighet med en omedelbart verkställbar dom som därefter har upphävts genom en dom i vilken det har förordnats att barnet ska bo hos den förälder som är bosatt i ursprungsmedlemsstaten – ska tolkas så, att den domstol som är belägen i den medlemsstat till vilken barnet flyttats och som har att pröva en ansökan om återförande av barnet ska – genom att göra en bedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet – kontrollera huruvida barnet fortfarande hade hemvist i ursprungsmedlemsstaten omedelbart före det påstådda olovliga kvarhållandet.
- 46 Enligt definitionen av olovligt bortförande eller kvarhållande i artikel 2.11 i förordningen, som är mycket lika formuleringen i artikel 3 i 1980 års Haagkonvention, krävs det för att ett bortförande eller ett kvarhållande ska vara olovligt i förordningens mening att det har skett i strid med den vårdnad som har anförtratts en person genom dom, på grund av lag eller genom en överenskommelse med rättslig verkan enligt lagen i den medlemsstat där barnet hade hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet.
- 47 Det framgår av denna definition att ett olovligt bortförande eller kvarhållande i den mening som avses i artikel 2.11 i förordningen dels förutsätter att barnet hade hemvist i ursprungsmedlemsstaten omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet, dels är resultatet av ett åsidosättande av den rätt till vårdnad som har anförtratts en person med stöd av lagen i den medlemsstaten.
- 48 Det föreskrivs i artikel 11.1 i förordningen att punkterna 2–8 i denna artikel är tillämpliga om den som har vårdnad om barnet ansöker hos de behöriga myndigheterna i en medlemsstat om att de ska meddela ett beslut på grundval av 1980 års Haagkonvention i syfte att utverka återlämnande av ett barn som olovligen bortförts eller kvarhållits i "en annan medlemsstat än den medlemsstat där barnet hade hemvist omedelbart före det olovliga bortförandet eller kvarhållandet". Det betyder att detta inte är fallet om barnet inte hade hemvist i ursprungsmedlemsstaten omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet.
- 49 Det framgår således, såväl av artikel 2.11 som av artikel 11.1 i förordningen, att den sistnämnda artikeln endast kan tillämpas för att bifalla en ansökan om återförande om barnet omedelbart före det påstådda kvarhållandet hade hemvist i ursprungsmedlemsstaten.
- 50 Vad beträffar begreppet "hemvist" har domstolen redan, i samband med tolkningen av förordningens artikel 8 i domen A (EU:C:2009:225) och av förordningens artiklar 8 och 10 i domen Mercredi (EU:C:2010:829), konstaterat att förordningen inte innehåller någon definition av detta begrepp och att begreppets betydelse och räckvidd ska bestämmas mot bakgrund av bland annat det mål som framgår av förordningens skäl 12. I det skälet anges att de behörighetsregler som fastställs i förordningen är utformade med hänsyn till barnets bästa och, i synnerhet, till närhetskriteriet (dom A, EU:C:2009:225, punkterna 31 och 35, samt dom Mercredi, EU:C:2010:829, punkterna 44 och 46).
- 51 Domstolen har i dessa mål även slagit fast att den nationella domstolen ska fastställa barnets hemvist mot bakgrund av samtliga faktiska omständigheter i det enskilda fallet (dom A, EU:C:2009:225, punkterna 37 och 44, samt dom Mercredi, EU:C:2010:829, punkterna 47 och 56). Domstolen har funnit att man vid fastställandet av ett barns hemvist inte enbart ska ta hänsyn till barnets fysiska närvaro i en medlemsstat, utan även till andra omständigheter som kan visa att denna närvaro på

intet sätt är tillfällig eller sporadisk och att barnets hemvist motsvarar platsen för en viss integration i socialt hänseende och familjehänseende (dom A, EU:C:2009:225, punkterna 38 och 44, samt dom Mercredi, EU:C:2010:829, punkterna 47, 49 och 56).

- 52 Domstolen har klargjort att det som därvid ska beaktas är bland annat vistelsens varaktighet och regelbundenhet, villkoren för och skälen till vistelsen i denna medlemsstat och till familjens flyttning till den staten, barnets nationalitet, platsen och förutsättningarna för skolgången, barnets språkkunskaper samt dess familjerelationer och sociala relationer i denna medlemsstat (dom A, EU:C:2009:225, punkterna 39 och 44, samt dom Mercredi, EU:C:2010:829, punkterna 48, 49 och 56). Domstolen har också funnit att avsikten hos föräldrarna, eller hos den ena föräldern, att tillsammans med barnet bosätta sig i en annan medlemsstat – som tagit sig uttryck i vissa konkreta åtgärder, såsom förvärv eller hyra av en bostad i den medlemsstaten – kan vara en indikation på att barnets hemvist har flyttats (se dom A, EU:C:2009:225, punkterna 40 et 44, samt dom Mercredi, EU:C:2010:829, punkt 50).
- 53 Dessutom har domstolen i punkterna 51–56 i domen i målet Mercredi (EU:C:2010:829) slagit fast att vistelsens varaktighet inte kan användas som något annat än en indikation vid den bedömning som ska göras av samtliga faktiska omständigheter i det enskilda fallet. Domstolen har där också preciserat vilka omständigheter som ska tas i beaktande om barnet i fråga är litet.
- 54 Begreppet barnets ”hemvist” i artiklarna 2.11 och 11 i förordningen kan inte ha något annat innehåll än det som uttrycks i de ovannämnda domarna vad beträffar artiklarna 8 och 10 i förordningen. Således följer det av det ovan anförda i punkterna 46–53 att det ankommer på en domstol som är belägen i den medlemsstat till vilken barnet flyttats och som har att pröva en ansökan om återlämnande med stöd av 1980 års Haagkonvention och artikel 11 i förordningen att med beaktande av samtliga faktiska omständigheter i det enskilda fallet, och med tillämpning av de bedömningskriterier som uppställdes i de domarna, pröva huruvida barnet hade hemvist i ursprungsmedlemsstaten omedelbart före det påstådda olovliga bortförandet eller kvarhållandet.
- 55 Vid bedömningen av bland annat skälen till barnets vistelse i den medlemsstat till vilken det flyttats och avsikten hos den förälder som tog med sig barnet dit är det viktigt att under sådana förhållanden som i det nationella målet ta hänsyn till det faktum att den dom enligt vilken flyttningen var tillåten var omedelbart verkställbar och att den hade överklagats. Dessa omständigheter talar nämligen inte för att barnets hemvist hade ändrats, eftersom nämnda avgörande var interimistiskt och föräldern inte vid tidpunkten för flyttningen av barnet kunde vara säker på att vistelsen i den medlemsstaten inte skulle bli tillfällig.
- 56 Med hänsyn till behovet att skydda barnets bästa måste dessa omständigheter, vid bedömningen av samtliga faktiska omständigheter i det enskilda fallet, vägas mot andra omständigheter som kan visa på att det förekommit en viss integration av barnet i socialt hänseende och familjehänseende efter flyttningen, som till exempel de omständigheter som nämns ovan i punkt 52. Framför allt måste man beakta den tid som har förflutit mellan flyttningen och meddelandet av den dom genom vilken domen i första instans upphävdes och där det förordnades att barnet skulle bo hos den förälder som var bosatt i ursprungsmedlemsstaten. Däremot kan den tid som har förflutit efter den domen inte under några omständigheter tas i beaktande.
- 57 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första och den tredje frågan besvaras enligt följande: I ett fall där ett barn har flyttats i enlighet med en omedelbart verkställbar dom som därefter har upphävts genom en dom i vilken det har förordnats att barnet ska bo hos den förälder som är bosatt i ursprungsmedlemsstaten, ska artiklarna 2.11 och 11 i förordningen tolkas så, att den domstol som är belägen i den medlemsstat till vilken barnet flyttats och som har att pröva en ansökan om återlämnande av barnet ska – genom att göra en bedömning av samtliga faktiska omständigheter i det enskilda fallet – kontrollera huruvida barnet fortfarande hade hemvist i ursprungsmedlemsstaten

omedelbart före det påstådda olovliga kvarhållandet. Vid den bedömningen ska det tas hänsyn till att den dom enligt vilken flyttningen av barnet var tillåten kunde verkställas omedelbart och att den hade överklagats.

Den andra frågan

- 58 Den franska regeringen och kommissionen finner att det är tveksamt huruvida denna fråga kan tas upp till prövning då den avser tolkningen av 1980 års Haagkonvention. Domstolen konstaterar, såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 54–57 i ställningstagandet, att eftersom vissa av förordningens bestämmelser innehåller samma formuleringar som konventionen eller hänvisningar till denna är den begärda tolkningen nödvändig för att förordningen och konventionen ska tillämpas på ett enhetligt sätt inom unionen och att tolkningen inte förefaller vara irrelevant för avgörandet av det nationella målet (se, för ett liknande resonemang, dom McB., C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, punkterna 32–37).
- 59 I sak ska det först och främst påpekas att den franska regeringen under förhandlingen framhöll att en domstol inte kan vara vårdnadshavare enligt fransk rätt.
- 60 Då Supreme Court tycks koppla samman frågan om de franska domstolarnas behörighet att besluta om vårdnaden för barnet med frågan om kvarhållandets olovliga karaktär, konstaterar domstolen därefter att det bör framhållas att Cour d'appel de Bordeaux – såsom har påpekats ovan i punkt 38 – var behörig enligt artikel 8 i förordningen när den genom domen av den 5 mars 2013 förordnade att barnet skulle bo hos fadern. Detta är dock på intet sätt avgörande för huruvida kvarhållandet av barnet är att kvalificera som olovligt i förordningens mening. En sådan kvalificering är nämligen inte beroende av behörigheten i sig för domstolarna i ursprungsmedlemsstaten, utan – vilket har angetts ovan i punkt 47 – av ett åsidosättande av den rätt till vårdnad som har fastställts med stöd av lagen i ursprungsmedlemsstaten.
- 61 Det ska också understrykas att åsidosättande av rätten till umgänge och till att få ta emot barnet hos sig inte ingår i definitionen av ”olovligt bortförande eller kvarhållande” enligt artikel 2.11 i förordningen.
- 62 Supreme Court har således ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida förordningen – i en situation där flyttningen av ett barn har skett i enlighet med en omedelbart verkställbar dom som därefter har upphävts genom en dom i vilken det har förordnats att barnet ska bo hos den förälder som är bosatt i ursprungsmedlemsstaten – ska tolkas så, att underlåtenheten att återföra barnet till den sistnämnda medlemsstaten till följd av den sista domen är olovlig, vilket innebär att artikel 11 i förordningen blir tillämplig.
- 63 I detta hänseende räcker det med att konstatera att underlåtenhet att återföra barnet till ursprungsmedlemsstaten till följd av en dom som har meddelats där och genom vilken det har förordnats att barnets ska bo hos den förälder som är bosatt i den medlemsstaten utgör ett åsidosättande av rätten till vårdnad i förordningens mening, eftersom rätten till vårdnad enligt artikel 2.9 i förordningen inbegriper rätten att bestämma var barnet ska bo. Således är ett kvarhållande av barnet i strid med en sådan dom att betrakta som olovligt i förordningens mening. Artikel 11 i förordningen är således tillämplig om barnet omedelbart före kvarhållandet hade hemvist i ursprungsmedlemsstaten.
- 64 Om kravet på hemvist inte anses vara uppfyllt påverkar beslutet att avslå ansökan om återlämnande av barn enligt artikel 11 i förordningen – som inte utgör ett avgörande i sak av någon fråga som rör vårdnaden, som redan har fastställts av domstolen i ursprungsmedlemsstaten – inte tillämpningen av de regler om erkännande och verkställighet av domar från en medlemsstat vilka återfinns i förordningens kapitel III.

- 65 Det innebär i det nationella målet att underlåtenheten att återföra barnet till Frankrike utgör ett åsidosättande av rätten till vårdnad i förordningens mening, en rätt som följer av domen av den 5 mars 2013 från Cour d'appel de Bordeaux. Detta medför att kvarhållandet är olovligt i förordningens mening och att artikel 11 i förordningen kan tillämpas för att bifalla ansökan om återlämnande om den behöriga irländska domstolen finner att barnet hade hemvist i Frankrike omedelbart före meddelandet av den domen. Om den irländska domstolen i stället anser att barnet vid den tidpunkten hade hemvist i Irland påverkar dess beslut att avslå ansökan om återlämnande inte tillämpningen av reglerna i förordningens kapitel III som syftar till att säkerställa att den domen kan verkställas.
- 66 I det sistnämnda fallet ska det erinras om att enligt skäl 21 i förordningen grundar sig denna på att erkännande och verkställighet av domar som har meddelats i en medlemsstat bör bygga på principen om ömsesidigt förtroende, och att skälen för att vägra erkännande bör begränsas till ett minimum (dom Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punkt 50).
- 67 Möjligheten att ett barns hemvist kan ha ändrats efter en dom i första instans, under ett pågående mål om överklagande, och att en sådan ändring, i ett visst fall, kan komma att fastställas av den domstol som mottagit en ansökan om återlämnande med stöd av 1980 års Haagkonvention och artikel 11 i förordningen, kan inte utgöra en omständighet som den förälder som håller kvar ett barn i strid med rätten till vårdnad kan ta fasta på för att förlänga den faktiska situation som den personens olovliga handlande har lett till och för att motsätta sig verkställigheten av den i ursprungsmedlemsstaten meddelade domen om utövande av föräldraansvar, vilken är verkställbar i den staten och har delgivits. Att anse att konstaterandet av den domstol som mottar en sådan ansökan att barnets hemvist ändrats skulle göra det möjligt att förlänga den ovan beskrivna faktiska situationen och att hindra verkställigheten av en sådan dom skulle nämligen innebära ett kringgående av den mekanism som har inrättats genom avsnitt 2 i kapitel III i förordningen samt medföra att mekanismen förlorade sitt ändamål.
- 68 Inte heller kan ett överklagande av en sådan dom om föräldraansvar som den dom som har meddelats av ursprungsmedlemsstaten i det nationella målet få några följder för verkställigheten av den domen.
- 69 Till följd av det ovan anförda ska den andra frågan besvaras enligt följande: I ett fall där ett barn har flyttats i enlighet med en omedelbart verkställbar dom som därefter har upphävts genom en dom i vilken det har förordnats att barnet ska bo hos den förälder som är bosatt i ursprungsmedlemsstaten, ska förordningen tolkas så, att underlåtenheten att återföra barnet till den sistnämnda medlemsstaten till följd av den sista domen är olovlig, och artikel 11 i förordningen är tillämplig om det anses att barnet omedelbart före kvarhållandet fortfarande hade hemvist i ursprungsmedlemsstaten. Om det tvärtom anses att barnet inte längre hade hemvist i ursprungsmedlemsstaten vid den tidpunkten, påverkar beslutet om avslag på den ansökan om återlämnande som är grundad på denna bestämmelse inte tillämpningen av de regler om erkännande och verkställighet av domar som har meddelats i en medlemsstat vilka återfinns i förordningens kapitel III.

Rättegångskostnader

- 70 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

- 1) I ett fall där ett barn har flyttats i enlighet med en omedelbart verkställbar dom som därefter har upphävts genom en dom i vilken det har förordnats att barnet ska bo hos den förälder som är bosatt i ursprungsmedlemsstaten, ska artiklarna 2.11 och 11 i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 tolkas så, att den domstol som är belägen i den medlemsstat till vilken barnet flyttats och som har att pröva en ansökan om återlämnande av barnet ska – genom att göra en bedömning av samtliga faktiska omständigheter i det enskilda fallet – kontrollera huruvida barnet fortfarande hade hemvist i ursprungsmedlemsstaten omedelbart före det påstådda olovliga kvarhållandet. Vid den bedömningen ska det tas hänsyn till att den dom enligt vilken flyttningen av barnet var tillåten kunde verkställas omedelbart och att den hade överklagats.
- 2) I ett fall där ett barn har flyttats i enlighet med en omedelbart verkställbar dom som därefter har upphävts genom en dom i vilken det har förordnats att barnet ska bo hos den förälder som är bosatt i ursprungsmedlemsstaten, ska förordning nr 2201/2003 tolkas så, att underlåtenheten att återföra barnet till den sistnämnda medlemsstaten till följd av den sista domen är olovlig, och artikel 11 i förordningen är tillämplig om det anses att barnet omedelbart före kvarhållandet fortfarande hade hemvist i ursprungsmedlemsstaten. Om det tvärtom anses att barnet inte längre hade hemvist i ursprungsmedlemsstaten vid den tidpunkten, påverkar beslutet om avslag på den ansökan om återlämnande som är grundad på denna bestämmelse inte tillämpningen av de regler om erkännande och verkställighet av domar som har meddelats i en medlemsstat vilka återfinns i förordningens kapitel III.

Underskrifter